

CUBELLS

si (xxxv, 85.7); no estic segur que jo o el meu copista no hi vàgim oblidar la dièresi de la *u*; sobretot si fos així, *el-kuizi* podria ser el derivat «nisba» *al-ḥubēzī* 'el (lloc) de les malves', amb el canvi en *i* del diftong *éi* pels repobladors catalans, sabedors que els mots mossàrabs com *méia* MEDIA, o *léit* LECTUM, eren en català *mija*, *llit* etc.

Ara bé, el botànic sevillà de 1100 precisament usa aquest «nisba»: «al-ḥubbāzī --- se llama en *aḡamía málba bišku* --- y en el Andalus --- cuando se la machaca viene a ser como grasa amasada -- o sea la 'malva cordobesa'» (Asín, *Glos. Romance Anónimo*, S. XI, § 321).

1 Era una espècie molt particular de les malvàcies. Una malva molt gran i alimentosa, explica el *Mo-bit*; que Ibn Loyon qualifica de *maklúba* 'atiada, esperonada, intensa'; Belot «moloche, plante potagère». El fet de ser un diminutiu del mot que significava 'pa', dim. que *PAlc* recull també amb la definició «bodigò», ja prova que els nostres moros usaven aquesta hortalissa com aliment. — 2 Això sol ja obligaria a descartar la suggerència de SSiv. que es tracti de *Quesa* poble xurro dels Serrans (el nom del qual ve probablement de CASEA 'els formatges'), sense comptar els indicats indicis geogràfics; i en el *Rept.* no sembla haver-hi gran cosa o res de la zona d'Ènguera, on Jaume I no feia llavors encara donacions, mentre no s'arreglessin les disputes territorials amb el seu gendre rei de Castella.

CUBELLS, amb CUBELLES i anàlegs

Cubells, poble de la Noguera, a mig camí de Balaguer a Artesa.

PRON MOD.: *kubéls*, 1920 a Montgai (Casac.); 1931 a Cabanabona (JCor.).

MENCIONS ANT. 1050 (P. de Bofarull, *Condes* Vi. II, 25; i CCandi, *Mi. Hr. Cat.* II, 10-11), data en què el Comte de Bna. en feia cessió al d'Urgell, segons M. de Bofarull, *Hist. de Cat.*, p. 321; que també en parla, p. 320, sobre promeses d'ajuda fetes pel Comte Cerdanya al de Bna.; p. 355, amb data 1019; 1056: en l'esponsalici de la comtessa Almodis, el Comte Ramon de Bna. li dóna: «--- *Cervaria*, et castrum *Tarrega*, castrum *Grannana*, castrum *Camarasa* et castrum *Cubels* ---» (*MarcaH.*, § 246, col. 1009.1 fr.); 1057: *Cubels* (Balari, *Orig.*, 165); 1064: *Cubels* (Candi, o. c. II, 18); 1076: *Cubellos* (Balari, 681; CCandi, o. c. II, 10); 1077: *Cubels* (P. de Bofarull, o. c. II, 43).

Altres mencions de *Cube(l)ls* als anys 1193, c. 1220, 1269, 1275, 1315 (*Cart. St. Cugat* III, 329; CCandi, o. c. I, 219; II, 159, 167; *CoDoACA* XII, 260); 1122: «Sancti Petri de *Cubells*», cit. junt amb *Claravalls*; 1196: «castros *Camarasa* et *Cubell*» (MiretS., *TemplH* p. 311); 1359: *Cubelles* [sic] (*CoDoACA* XII, 17).

2) Homònim a Eivissa: *Es Cubells*, nom d'una vènda amb esglesieta en te. de St. Josep, dalt del pla de la serra que domina la costa Sud de l'illa: anotat

allí mateix (xxxix, 11.13) com a nom d'això i de Sa Platja des Cubells, al peu, i vora mar. Segons Macabich el seu nom «procede del apellido *Cubells*, siglo xv» (*Historia de Ibiza* I, 160).

CUBELLES, poble de la Costa de Ponent, 6 k. a l'O. de Vilanova i Geltrú.

PRON.: *kubéls* a Castellet, 1955.

MENCIONS ANT. 973: *Cubellas* (BABL VIII, 230); 977: id. (*Cart. St. Cugat* I, p. 101; Mas, N. H. *Bna.* IV, 77); 999: *Cubelles* (Balari, *Orig.*, 165); 1042: *Cubeles* (MiretS., *TemplH.*, p. 38); 1092: *Cubelles* cit. junt amb La Geltrú, en doc. llegit a l'Arx. de Solsona; 1154: *Cubells* (Kehr, *Papsturk.*, p. 336); 1205: *Cupeles* (*Cart. St. Cugat* III, 375). Altres cites de la forma *Cubelles*, aa. 1260, 1275, fi S. XIII i 1359 (en CCandi, *Mi. Hi. Cat.* II, 482); Hinojosa (*Reg. Señ.*, 218; *BABL* V, 188; i *CoDoACA* XII, 27-56).

ETIM. Com explico en *DECat* II, 1105b36, els NLL *Cubells* i *Cubelles* són duplicats del nom comú *cubell*, derivat del ll. *cŪPUS*, també *cŪPA*; si bé, probablement, amb significats més propis de la toponímia, com ara el de 'cup de trepitjar raïm', 'tina', d'on es passaria fàcilment al petit edifici campestre on hi ha cups per a la verema etc., cf. ll. *CUPA* 'bóta', val. *Cup* 'espècie de trull' (1104b36), *Cup* nom de masets rurals des del Maestrat fins a l'extrem S. (1105a7-22), i també en el Baix Gaià, ben prop de *Cubelles* (ibid., 1105a23); *cubas* com agenèric topogràfic en docs. de 949-1100 (1105b6); i també *cupella* amb aquest caràcter en un doc. parlarès de 996 (lín. 39), cf. supra, art. *Cuba*.

HOMÒNIMS MENORS. *Cubell* pda. a la Serra de St. Joan, te. Vedrinyans (xxiii, 8.21). Puig i pda. de *Cubell*, te. Vidrà (xiii, ape., p. 17). *El Cubell*, pda. de Montferrer (xxiv, 87.18); a Enveig id. i una altra pda. *Cubells* (xxiii, 73.13, 74.18). Caseta de *Cubells* a Torrent (xxx, 140.10); *Cova 'N Cubells*, a Alcalà de Xivert (xxviii, 185.3). Amb evolució fonètica de tipus pre-català, a l'alt Pallars, *kubézo*, nom d'un dels estanys del Circ de Cabdella (*E.T.C.* I, 36. 148), per comparació amb un gegantesc cubell.

La forma fem. pl. la retrobem en ús apellatiu: «ad ipsas *Cubellas*» en un doc. de fi S. x (p.p. Abadal, *Pall. Rbg.* n.º 320). Mutatis mutandis en els detalls fon. en parlars d'Oc (Nauton, *Rev. Int. d'Onom.* 1951, 24). Però per a l'ús valencià en noms de sèquies, cal la reserva etim. que faig per a una de Carcaixent, i notes en *DECat* II, 1105b43: Sènia de *Cubelles* te. Coves de Vinromà (xxviii, 42.6); probablement també per a *La Cubella* de Sollana i *La Cubella*, pda. del te. de Cotes (*GGRV* II, 98) i *Les Cubelles* de Sueca i d'Ontinyent-Fontanars (xxxii, 121.6, 113.21).

A l'extrem Nord, a Sorita, *Es Cubellos* es pot referir a uns bacis o obis, com a recipients d'aigua (xxvii, 183.12): allí ja trobo cita de *Cubello* (o *Tubello*), en afrontacions del te. de Morella (*Capbreu* Milian, fº 3r) a. 1443. Per a la terminació mossàrab, veg. *E.T.C.* II, 156, 1282.

DERIV. de *cuba* o *cŪPA* + *-er, -era*; on podem con-